

Uppsala kommun
uppsala.kommun@uppsala.se

2024-05-08
Dnr 2023:4186

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolors arbete med
extra studietid på högstadiet vid Almunge
skola i Uppsala kommun.

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av skolors arbete med extra studietid på mellan- och högstadiet. Granskningen vid Almunge skola i Uppsala kommun omfattar verksamheten i högstadiet.

Granskningen utgår från två frågeställningar:

1. I vilken utsträckning ger rektor förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?
2. I vilken utsträckning genomför lärarna undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?

Läsanvisning

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen tagit fram för granskningen av området, vilka beskrivs i bilaga 2. I den bilagan finns också en beskrivning av hur granskningen har genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. För varje delområde bedöms om skolenhetens arbete uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om arbetet bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och beskriver inom vilka områden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen. Om arbetet bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i hög utsträckning anger Skolinspektionen inte några utvecklingsområden, men kan lämna framtåsyftande kommentarer. Någon redovisning begärs då inte.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls av Almunge skola i följande utsträckning:

Rektors kommunikation om och bemanning av extra studietid

Rektorn ger i låg utsträckning förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande områden:

- Rektorn behöver tydligare kommunicera vikten av ett gemensamt arbete för att uppmuntra elever att delta i extra studietid utifrån olika behov, så att samtliga elever kan nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling.
- Rektorn behöver bemanna den extra studietiden utifrån identifierade behov hos eleverna.

Undervisningens genomförande

Lärarna genomför i flera delar undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och motiverar dem till att ta del av den extra studietiden men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Elevernas ordinarie lärare behöver utveckla arbetet med att planera och följa upp eleverna arbete på den extra studietiden, tillsammans med eleverna.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 6 november 2024** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas via e-post till skolinspektionen.linkoping@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2023:4186) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive bedömningsområde.

Rektors kommunikation om och bemanning av extra studietid

Det här området handlar om hur rektorn kommunicerar med skolans personal om den extra studietiden och om hur rektorn bemannar den extra studietiden efter elevernas behov. Det innefattar också ifall rektorn ger förutsättningar för

undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden.

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn ger i låg utsträckning förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden.

Rektorns kommunikation om den extra studietiden

Rektorn har informerat lärarna om syftet med extra studietid, men har inte tydligt kommunicerat vikten av att uppmuntra alla elever att delta. Av intervju med rektorn framgår att hen informerat om den extra studietiden och vad som framgår av lagkravet. Rektorn har även uppmanat lärarna att informera vårdnadshavare för att de ska motivera eleverna att delta. Av intervjuer med lärarna framgår att rektorn främst informerat om den extra studietiden i samband med det nya lagkravet och att det inte funnits någon löpande information. Enligt lärarna har rektorn inte tagit upp att några specifika grupper av elever ska uppmuntras att delta i extra studietiden. Av intervjuer med både rektorn och lärarna framgår att rektorn inte heller uttryckt att elever som kommit långt i sin kunskapsutveckling ska uppmuntras. Lärarna uppger att det förekommer att rektorn i samband med möten med elevhälsoteamet tar upp att specifika elever ska uppmuntras att delta i den extra studietiden. Enligt rektorn har de sett att flickor har högre genomsnittligt meritvärde i årskurs 9 men att fler pojkar blir behöriga till gymnasiet. Detta har dock inte analyserats eller satts i relation till den extra studietiden.

Rektorn har i viss mån tydliggjort förväntningar kring innehållet på den extra studietiden. Av intervju med rektorn och lärarna framgår att rektorn tydliggjort att det är elevernas ordinarie lärare som ska planera elevernas arbete på den extra studietiden. Vidare uppger rektorn att hen sagt till lärarna att eleverna ska arbeta med inlärningsstrategier på den extra studietiden men lärarna uppger att rektorn inte gett några tydliga riktlinjer kring hur lärarna ska genomföra den extra studietiden. Enligt lärarna har de diskuterat hur de arbetar kring den extra studietiden sinsemellan. I forum där rektorn deltagit har de även diskuterat hur andra skolor arbetar med den extra studietiden.

Rektorns bemanning av den extra studietiden

Rektorn har viss kännedom om elevernas behov men har inte bemannat den extra studietiden med hänsyn till dessa. Av intervju med rektorn framgår att hen är insatt i elevernas kunskapsresultat på övergripande nivå som i det tidigare nämnda exemplet vad gäller elevernas resultat uppdelat på flickor och pojkar. Rektorn uppger också att eleverna på skolan har större behov av kompensatoriska insatser jämfört med andra skolor i kommunen. Dock uppger rektorn att bemanningen av den extra studietiden främst utgår från vilken personal som är tillgänglig vid den tid då den extra studietiden ligger på schemat. Eftersom lärarna har konferenstid samtidigt som den extra studietiden är det få av lärarna som är tillgängliga. Den

extra studietiden för både mellan- och högstadiet bemannas av en lärare i mellanstadiet samt två elevassistenter. Mellan- och högstadieeleverna sitter i olika rum, vilket gör att lärartillgången för högstadieeleverna är begränsad. Eleverna uppger att högstadieeleverna sällan ser eller får hjälp av den mellanstadielärare som är bemannad på den extra studietiden. Av intervjuer med både lärarna, eleverna och rektorn framgår att elevernas ordinarie lärare försöker komma till den extra studietiden för att hjälpa sina elever när de har möjlighet, men det är inte något som rektorn ålagt dem att göra. Eleverna uppger att lärarna ofta inte kan stanna så länge eftersom de har möten parallellt. Därför kan eleverna inte alltid få det lärarstöd de behöver.

Förutsättningar för planering och uppföljning av extra studietid

Granskningen visar att det finns generella förutsättningar för lärarna att kommunicera och samverka kring undervisningen, men att rektorn inte har kommunicerat när och hur detta ska ske. Av intervju med rektorn framgår att hen skapat forum för lärarna att arbeta tillsammans genom arbetslags- och ämneslagsmöten. De har även gemensamma möten för hela verksamheten. Enligt lärarna har de tillräckliga förutsättningar för att samverka på generellt plan, men det finns inte några specifika förutsättningar eller riktlinjer kopplade till just den extra studietiden. Lärarna har tillsammans med elevassistenterna som bemannar den extra studietiden utformat ett system kring hur planeringen av elevernas arbete ska kunna kommuniceras mellan ordinarie lärare och personalen som bemannar den extra studietiden. Det utgår från en korg där de ordinarie lärarna lägger det material som eleverna ska arbeta med och tydliggör vilken elev som ska göra vad. Detta system har dock tagits fram av personalen själva och rektorn har inte gett några riktlinjer kring hur planering och uppföljning ska ske, annat än att elevernas ordinarie lärare ska planera arbetet.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att följande utvecklingsarbete behöver inledas:

- Rektorn behöver tydligare kommunicera vikten av ett gemensamt arbete för att uppmuntra elever att delta i extra studietid utifrån olika behov, så att samtliga elever kan nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling.

Granskningen visar att rektorn inte på ett tydligt sätt har lett eller kommunicerat vikten av ett gemensamt arbete på skolan för att uppmuntra elever att delta på den extra studietiden utifrån olika typer av behov. Fokus för uppmuntran ligger i hög grad på elever som inte når betygskriterierna och som har svårt att få stöd kring skolarbetet från sina vårdnadshavare. Dock finns inte ett gemensamt arbete kring att nå fler elever, som exempelvis flickor som deltar i lägre utsträckning, eller elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.

För att den extra studietiden ska ha en hög kvalitet är det viktigt att särskilt uppmuntra de elever som har stora behov av den extra studietiden. Genom den extra studietiden ska elever ges möjlighet att få stöd i skolarbetet, oavsett hur långt eleven kommit i sin kunskapsutveckling, exempelvis genom att ta igen, befästa eller fördjupa sina ämneskunskaper. Den extra studietiden ska även kunna användas av elever för att utveckla och använda olika inlärningsstrategier samt för att planera, genomföra och utvärdera det egna lärandet.¹ Även elever som når de betygskriterier som minst ska uppfyllas kan ha behov av extra studietid för att nå längre i sin kunskapsutveckling.

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att tillsammans med lärarna diskutera hur de kan nå fler elever med den extra studietiden samt hur de kan arbeta för att även möta olika typer av behov hos eleverna, exempelvis elever som kommit långt i sin kunskapsutveckling och vill nå längre.

Utvecklingsområde 2:

- Rektorn behöver bemanna den extra studietiden utifrån identifierade behov hos eleverna.

Av granskningen framgår att rektorn inte styrt så att bemanningen av den extra studietiden görs med hänsyn till elevernas behov eller säkerställt att eleverna får det stöd de behöver på den extra studietiden.

För att den extra studietiden ska ha en hög kvalitet är det viktigt att rektorn tillsammans med arbetslagen bemannar den extra studietiden utifrån de behov som identifierats hos eleverna. Dessa behov kan vara identifierade utifrån kunskapsresultat, men det behöver dock inte alltid handla om ämnen där elevers kunskapsresultat är lägre. Syftet med den extra studietiden är att oavsett elevernas kunskapsnivå skapa bättre förutsättningar för elever att nå längre i sin kunskapsutveckling.

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att i större utsträckning utgå från de behov hos eleverna som identifierats genom skolans uppföljningsarbete vid bemanningen av den extra studietiden. Det är även viktigt att följa upp om eleverna får det lärarstöd de behöver. En tydligare anpassning av den extra studietiden utifrån identifierade behov kan också fungera som ett led i att göra det mer stimulerande och lockande för elever att delta i den extra studietiden.

¹ Prop. 2021/22:111, *Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola*, s. 15-16.

Undervisningens genomförande

Det här området rör undervisningens genomförande inom den extra studietiden. Med genomförande avses i detta sammanhang planering, genomförande och uppföljning av den extra studietiden.

Lärarna genomför i flera delar undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och motiverar dem till att ta del av den extra studietiden, men utvecklingsområden finns.

Lärares information och uppmuntran om att delta i den extra studietiden

Lärarna informerar om den extra studietiden på olika sätt, men det finns inte ett gemensamt arbete kring hur eleverna ska informeras och uppmuntras. Av intervju med lärarna och eleverna framgår att de i samband med den veckovisa mentorstiden får information om den extra studietiden, ett tillfälle då de även har möjlighet att arbeta färdigt med uppgifter. Lärarna informerar om vad som händer den närmaste tiden och om möjligheten att delta på den extra studietiden. Eleverna får information om tid och plats för den extra studietiden samt att det är en möjlighet att göra omprov och läxor. Lärarna lyfter även värdet av att eleverna kan få stöd som de inte alltid har tillgång till hemma. Vissa mentorer skriver också om den extra studietiden i veckobrev som skickas hem till vårdnadshavarna. Lärarna brukar även ta upp den extra studietiden på utvecklingssamtal, främst med elever som har utmaningar kring skolarbetet. Lärarna uppger att de inte har några gemensamma rutiner eller strategier för att uppmuntra och informera eleverna. Enligt eleverna är det i stort sett bara mentorerna som tar upp den extra studietiden. Övriga lärare informerar sällan om den.

Lärarna uppmuntrar nästan uteslutande de elever som har missat prov eller andra undervisningsmoment att delta i den extra studietiden. Av intervju med lärarna framgår att de särskilt uppmuntrar elever som behöver arbeta ikapp med skolarbetet eller har svårt i ett eller flera skolämnen. När en elev missat eller misslyckats på ett prov informerar lärarna den eleven att hen kan göra provet på den extra studietiden. Även elevens vårdnadshavare informeras om detta. Det finns inte något gemensamt arbete kring att uppmuntra elever som kommit långt i sin kunskapsutveckling eller skulle ha behov av att delta på grund av andra faktorer än att de behöver komma ikapp med skolarbetet. Lärarna uppger att de inte aktivt uppmuntrar elever som kommit långt i sin kunskapsutveckling eftersom det oftast fungerar väl för dem att arbeta hemma.

Lärares planering av den extra studietiden

Elevernas ordinarie lärare planerar i viss mån elevernas arbete på den extra studietiden, men variationen av uppgifter är begränsad. Av intervju med lärarna

och rektorn framgår att elevernas ordinarie lärare planerar elevernas uppgifter, även om det också förekommer att elever går dit på eget initiativ utan att lärarna involverats. Eleverna uppger att de ofta bestämmer själva vad de ska arbeta med, men att det ibland sker i samråd med läraren. Det framgår av intervju med elever och lärare att eleverna främst ägnar sig åt läxor, studera inför prov eller skriva omprov. Elevernas arbete har en tydlig koppling till ordinarie undervisning och främst vad gäller omprov kommunicerar elevernas ordinarie lärare med personalen på den extra studietiden kring vem som ska arbeta med vad. Lärarna berättar att de oftast vet på förhand vilka elever som har tänkt gå på den extra studietiden. Det sker en löpande kommunikation mellan lärarna och personalen på den extra studietiden på bland annat lärarlagsmöten.

Genomförande av extra studietid

Eleverna ges inte alltid möjlighet till ett aktivt lärarstöd. Av intervjuer med eleverna och lärarna framgår att eleverna inte alltid får möjlighet till hjälp och stöd av lärare på den extra studietiden. Elevernas ordinarie lärare kommer ofta till den extra studietiden för att se om eleverna behöver hjälp, men de kan inte stanna länge. Eleverna uppger att lärarassistenterna kan hjälpa till med mycket, men att det händer att de inte kan få hjälp och att eleverna då får ta med sig frågorna till nästa, ordinarie lektion. Enligt eleverna gör lärarna eller övrig personal inte något särskilt för att den extra studietiden ska vara stimulerande och engagerande, och ofta orkar eleverna inte sitta kvar och arbeta i två timmar utan lämnar tidigare. På den observerade lektionen fick eleverna visst lärarstöd av lärare som kom och gick. Även övrig personal var aktiv i att hjälpa eleverna.

Lärares uppföljning av den extra studietiden

Det finns ingen strukturerad uppföljning av elevernas arbete på den extra studietiden. Av intervju med lärare framgår att de följer upp elevernas arbete i de fall eleverna genomfört prov på den extra studietiden. Vad gäller övrigt arbete uppger lärarna att det är upp till var och en hur de gör och det finns inget gemensamt arbete kring hur uppföljningen ska gå till. Eleverna uppger att vissa lärare frågar vad eleverna arbetat med på den extra studietiden men det händer sällan. De har inte heller blivit tillfrågade vad de tycker om den extra studietiden eller om de får den hjälp de behöver.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att följande utvecklingsarbete behöver inledas:

- Elevernas ordinarie lärare behöver utveckla arbetet med att planera och följa upp eleverna arbete på den extra studietiden, tillsammans med eleverna.

Granskningen visar att planering av elevernas arbete på den extra studietiden sker till viss del. Variationen av uppgifter eleverna arbetar med är begränsad och det finns inte ett strukturerat arbete kring att säkerställa att eleverna utvecklar och arbetar med det de har störst behov av. Vidare sker uppföljning av vad eleverna arbetat med endast i begränsad utsträckning.

För att den extra studietiden ska hålla en hög kvalitet är det viktigt att elevens ordinarie lärare planerar men även följer upp vad eleven har arbetat med. Uppföljning av den extra studietiden ska genomföras under lärares ledning.² Uppföljning bör ske tillsammans med undervisande lärare på studietiden men också i dialog med eleven som deltagit vid den extra studietiden. Lärares uppföljning tillsammans med eleven signalerar att arbetet på studietiden är viktigt, och uttrycker också en förväntan om att eleven ska gå dit som överenskommet. Uppföljningen bidrar även till att eleven ges mer inflytande över sin läroprocess. Inflytande över och i det egna lärandet utgör grunden för att eleven ska känna sig delaktig i det sammanhang som den ingår i. När eleven har inflytande över sitt lärande blir det i större utsträckning meningsfullt, begripligt och hanterbart, vilket leder till en känsla av sammanhang.³

Skolinspektionen rekommenderar därför att lärarna utformar ett gemensamt arbete kring att planera och följa upp elevernas arbete på den extra studietiden, i samråd med eleven. I det ingår att i högre utsträckning möta individens behov, även i de fall det handlar om att fördjupa sina kunskaper ytterligare.

På Skolinspektionens vägnar

X Tobias Thorén

Beslutsfattare
Signerat av: Tobias Thorén

X Maja Beckman

Föredragande
Signerat av: Maja Beckman

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även Maria Lundström deltagit.

² Prop. 2021/22:111, *Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola*, s. 17

³ Skolverket (2023) *Alla elevers inflytande över sitt eget lärande*. Stockholm: Skolverket, s. 9.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionens besök på Almunge skola genomfördes 9-10 april 2024 av utredarna Maja Beckman och Maria Lundström.

Almunge skola i Uppsala kommun ligger i tätorten Almunge ungefär fem mil öster om Uppsala. Skolan har förskoleklass upp till årskurs 9 och granskningen omfattar årskurserna 7-9. Totalt har skolan 420 elever varav 238 elever går på högstadiet. Skolan leds av en rektor och en biträdande rektor, men den sistnämnda tjänsten var vakant vid tillfället för granskningen. I en ledningsgrupp sitter även en arbetslagsledare per stadiet.

Bilaga 2: Underlag för bedömning

Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- En gruppintervju med elevernas ordinarie lärare.
- En gruppintervju med lärare och annan personal som ansvarar för genomförande av den extra studietiden.
- Två gruppintervjuer med elever.
- En intervju med rektorn.
- En observation av undervisningen vid extra studietid.
- Insända dokument och skriftliga svar på frågor från rektorn.

Innan beslut har fattats har underlaget kommunicerats med huvudmannen.

Bedömningsområden

Bedömningarna görs i relation till kvalitetskriterier som Skolinspektionen tagit fram inom ramen för granskningen.

Inom respektive område granskas skolenhetens arbete inom följande delar:

Frågeställning 1: I vilken utsträckning ger rektorn förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?

- Rektorns kommunikation om den extra studietiden.
- Rektorns bemanning av den extra studietiden.
- Förutsättningar som rektorn ger för planering och uppföljning.

Frågeställning 2: I vilken utsträckning genomför lärarna undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?

- Lärarnas information och uppmuntran till elever om att delta i den extra studietiden.
- Lärarnas planering av den extra studietiden.
- Genomförande av den extra studietiden.
- Lärarnas uppföljning av den extra studietiden.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/granskningar-pa-gang/arbetet-med-extra-anpassningar-och-sarskilt-stod-under-elevernas-hela-dag-i-skolan-och-i-fritidshemmet/>

Bilaga 3: Författningsstöd

Bedömningsområde 1 och 2

10 kap. 5 a § skollagen (2010:800)

Elever i årskurs 4-9 ska erbjudas att frivilligt delta i undervisning i form av extra studietid. Erbjudandet ska omfatta minst två timmar per vecka. Undervisningen ska anordnas under eller i direkt anslutning till skoldagen vid den skolenhet eleven tillhör.

Extra studietid ska inte räknas in i den minsta totala undervisningstiden enligt 5 §. *Lag (2022:730).*

Prop. 2021/22:111 *Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola*

Av propositionen framgår bland annat att den extra studietiden ska ge elever möjlighet att få stöd i skolarbetet. Det kan handla om hjälp med läxor men även annat skolarbete utanför ordinarie undervisningstid. Den extra studietiden riktar sig till alla elever, oavsett hur långt eleven kommit i sin kunskapsutveckling. Den extra studietiden ska ge elever möjlighet att ta igen, befästa eller fördjupa sina ämneskunskaper. Den extra studietiden ska även kunna användas av elever för att utveckla och använda olika inlärningsstrategier samt för att planera, genomföra och utvärdera det egna lärandet.

Vidare framgår att den extra studietiden ska vara undervisning inom grundskolan. Lärare ska ansvara för och leda den extra studietiden men även annan lämplig personal kan medverka. Rektorn ansvarar för organiseringen av den extra studietiden på respektive skolenhet. Huvudmannen har det övergripande ansvaret för att den extra studietiden anordnas samt närmare definierar verksamhetens innehåll. Huvudmän ska få anordna extra studietid genom fjärrundervisning under samma förutsättningar som för övrig fjärrundervisning i grundskolan.⁴

⁴ Prop. 2021/22:111 *Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola*, s. 12-20